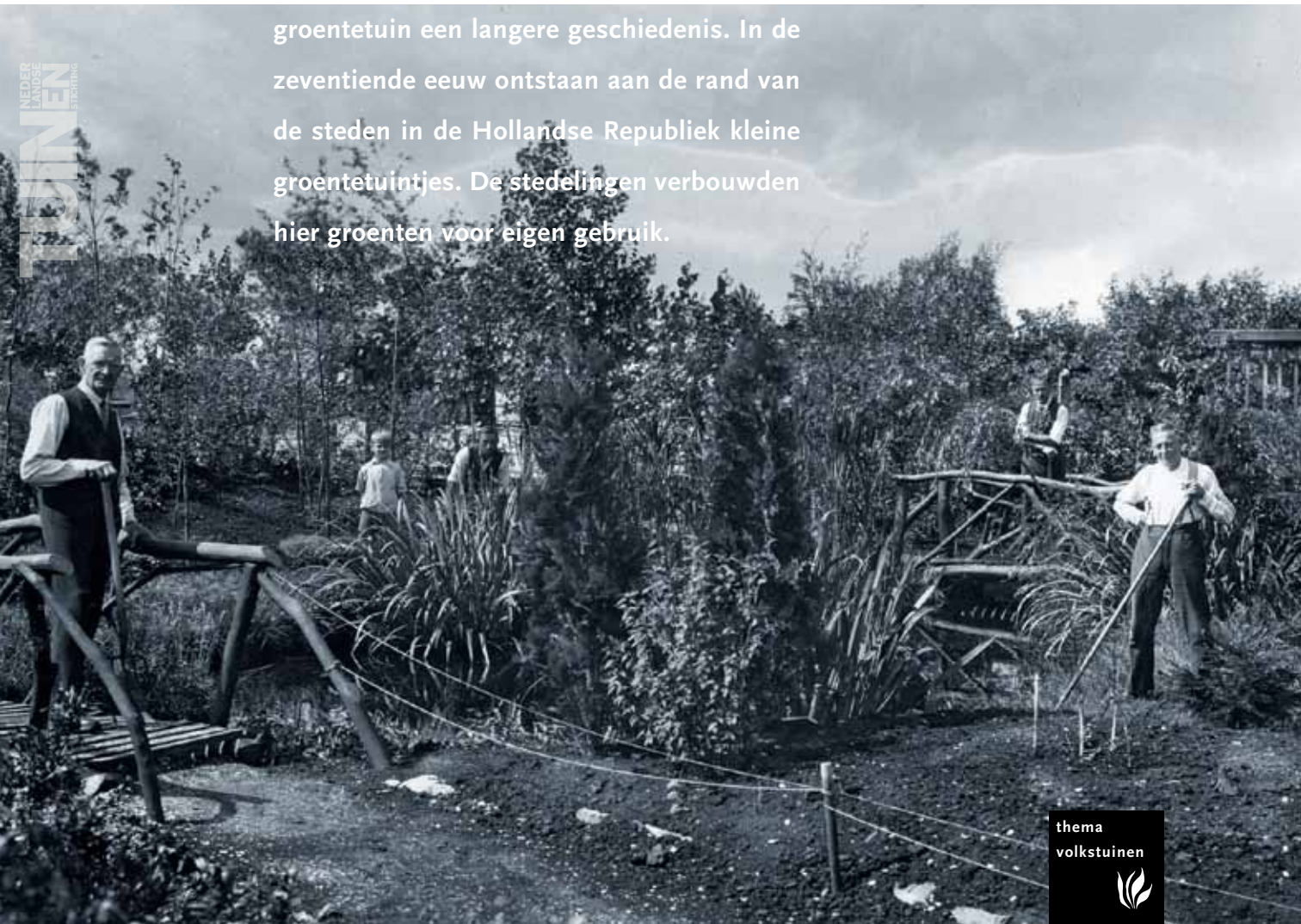

Streven naar een betere samenleving

de historie van de volkstuin

Het kweken van eigen groenten en fruit is altijd al nuttig en noodzakelijk geweest. Hoewel de term 'volkstuintuin' pas wordt gebruikt sinds de negentiende eeuw, heeft de eigen groentetuin een langere geschiedenis. In de zeventiende eeuw ontstaan aan de rand van de steden in de Hollandse Republiek kleine groentetuintjes. De stedelingen verbouwden hier groenten voor eigen gebruik.

Tekst - Marian Lenshoek
Fotografie - Bond van Volkstuinders

thema
volkstuinen

Belangrijk in de ontwikkeling van de volkstuintuin is de groeiende betrokkenheid van de gegoede stedelijke burgerij met de arme bevolking. Met de toename van het aantal arbeiders in de stedelijke industrie, groeide ook het aantal armen. Preventieve armenzorg zou leiden tot een betere toekomst voor alle burgers, zo vond men in die tijd. In 1794 werd de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen opgericht. Samen met andere instellingen richtten zij zich op het bevorderen van het 'algemeen volksgeluk' van de stedelijke arbeiders. De eigen groentetuin leek hier ideaal voor. Het zelf kweken van planten en groenten was een nuttige bezigheid die, naar men hoopte, zou leiden tot orde, regelmaat, netheid en zindelijkheid, maar ook tot geduld, toewijding, wilskracht, vrolijkheid en vriendelijkheid. In de negentiende eeuw zet de groei van de 'arbeiders-tuin' door. De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen verhuurt in 1838 voor het eerst volkstuinen in Franeker. In de loop van de eeuw ontstaan rond veel Nederlandse steden volkstuintuincomplexen die door de gemeenten worden uitgegeven.

Heilzame werking

Het kweken van groenten, planten en bloemen in de eigen tuin werd steeds vaker als heilzaam ervaren. Zelf tuinieren was goed voor lichaam en geest en maakte de mens gelukkig; een gedachte die ook de middenklasse en de hogere burgerij alsmaar meer aansprak. Aan het begin van de twintigste eeuw heerste idealisme en streefde men naar een betere wereld. Een mooie omgeving zou een positieve invloed op mensen hebben, waardoor uiteindelijk een betere samenleving zou ontstaan. Tuinieren groeide op deze manier uit tot een bezigheid voor iedereen.

Volkstuinen kregen een andere rol tijdens de Eerste Wereldoorlog. Door de voedselschaarste werden meer tuinen omgevormd tot 'oorlogstuinen' bestemd voor de productie van voedsel. In die tijd werden ook de eerste verenigingen van volkstuinders opgericht: de Bond van Huurders van Volkstuinen in 1917, gevolgd door de Bond van Volkstuinders in 1919. In 1928 stichten volkstuintuinverenigingen samen het Algemeen Verbond van Volkstuindersverenigingen in Nederland (AVVN). Deze landelijke organisatie zet zich ook nu nog in voor de bescherming en de wettelijke erkenning van volkstuinen.

In de jaren twintig veranderde de volkstuintuin van karakter en maakte de economische tuin plaats voor een siertuin voor recreatie. Steeds vaker werd toegestaan dat er op de complexen overnacht mocht worden. In de Tweede Wereldoorlog kregen de volkstuinen wederom de functie van 'oorlogstuinen'.

Goed tegen stress

In de naoorlogse jaren neemt de bevolkingsdruk en daardoor de verstedelijking toe. Natuur wordt schaarser. Gemeenten nemen volkstuinen op in hun bestemmingsplannen. Hierdoor krijgen de volkstuintuincomplexen in de jaren vijftig een permanent karakter.

In de volkstuintuin wordt nog steeds getuinierd, maar steeds belangrijker wordt het hebben van een eigen, groen plekje om te ontsnappen aan een steeds drukker wereld. Uit onderzoek is gebleken dat tuinieren in een groene omgeving heel goed is tegen stress. De Landbouwuniversiteit Wageningen heeft zelfs ontdekt dat tuinieren effectiever is tegen stress dan het lezen van een boek. Reden te meer dus om zuinig te zijn op onze volkstuinen. In Duitsland, Oostenrijk en Denemarken heeft hun cultuurhistorische waarde al geleid tot een wettelijk beschermde status. Maar ook in ons land houdt de overheid rekening met volkstuinen en worden volkstuintuincomplexen bij de uitbreiding van steden zoveel mogelijk ontzien. Steeds meer wordt ingezien hoe belangrijk volkstuinen zijn.

Bronnen:

E.A. de Jong, Een kleine geschiedenis van de volkstuintuin, Tuinjournaal augustus 1998
NRC Handelsblad, Allochtonen in de rij voor een volkstuintuin, Marion van Eeuwen, 21 januari 2009